

08. mai 2024

Høring om alkoholpolitisk handlingsplan og retningslinjer for salg og skjenking av alkohol i Fredrikstad kommune i perioden 2024-2028

IOGT takker for muligheten til å levere høringsuttalelse til handlingsplanen.

IOGT i Norge er en rusforebyggende medlemsorganisasjon i vekst. Vi driver ruspolitisk påvirkningsarbeid, forebyggende tiltak og et utstrakt sosialt arbeid for rusavhengige og for barn og unge. Vi jobber for at det skal være lett å ta rusfrie valg og vil bidra til et trygt og inkluderende samfunn. IOGT er en livsynsåpen og partipolitisk uavhengig medlemsorganisasjon og er godt etablert i Østfold og landet over. IOGTs visjon er at mennesker over hele verden får leve frie og meningsfulle liv uten at alkohol og andre rusmidler hindrer dette.

Skjenkereglement og overordnet arbeid for alkoholpolitikk i kommunen er en viktig oppgave. Målsettingen må være å forebygge og redusere helseskader ved alkoholbruk. Når det skal vedtas nye retningslinjer er det de folkevalgte som er ansvarlig for hvor mange timer det åpnes for skjenking i kommunen, men det er ikke bare tilgangen på alkohol som avgjøres. Det vil også påvirke hvor mange oppdrag politiet får, hvor mye trafikk det er på legevakten og hvor mange som vil føle på en uro av å være i sentrumsstrøk på kveldstid. Det viktig med en felles politisk forankring og engasjement på alle nivåer.

Skal skadevirkningene av alkohol reduseres og alkohollovens formål ivaretas, må totalkonsumet reduseres. Den alkoholpolitiske handlingsplanen som ligger til høring, inneholder mye bra. Det er gått grundig til verks og handlingsplanen peker på hvordan alkohol både direkte og indirekte er skyld i mange av samfunnets utfordringer og kostnader, derfor er det skuffende at det ikke vurderes å gjøre endringer i skjenketidene. Sist Fredrikstad kommune endret på skjenketidene var i juni 2016, som er tre kommunestyreperioder siden, og det legges opp til å videreføre dem uten endringer. Vi mener derfor det er på tide med en endring av skjenketidene og oppfordrer Fredrikstad til å ta innspillet med seg til de andre kommunene i MAKS-samarbeidet. IOGT har foreslått det samme til Sarpsborg og Hvaler kommuner i deres arbeid med ny alkoholpolitisk handlingsplan. Skjenketider som går utover normaltiden i alkoholloven er ikke i samsvar med et folkehelseperspektiv og god forebygging, og når handlingsplanen så tydelig peker på alkohol som en utfordring sett i lys av levekårsundersøkelser, må IOGT på det sterkeste fraråde kommunen å vedta den alkoholpolitiske handlingsplanen uten å også vedta nye, innskrenkede skjenketider.

Arbeidsgruppen som har jobbet med den alkoholpolitiske handlingsplanen er satt sammen av politikere og representanter fra næringen. I høringsbrevet står det beskrevet at «Utvikling av alkoholpolitisk handlingsplan må ses i sammenheng med folkehelselovens formål om å "fremme folkehelse, forebygge sykdom og utjevne sosiale helseforskjeller"». Det er viktig at alle sider blir belyst, derfor er det urovekkende at det ikke har vært en representant fra en rusforebyggende organisasjon, som IOGT, i arbeidsgruppen. Det oppfordres til å utvide arbeidsgruppen før neste revidering av den alkoholpolitiske handlingsplanen i neste periode.

Skjenketider og vold

Sammenhengen mellom tilgjengelighet og bruk er godt dokumentertⁱ.

Det er også en tydelig sammenheng mellom vold og alkoholⁱⁱ.

Sannsynligheten for voldsutøvelse øker med økende alkoholinntak og beruselsesfrekvens. 70-80 prosent av de som er innblandet i voldsepisoder er påvirket av alkohol viser statistikk fra Nordenⁱⁱⁱ.

Ofte er både utøver og offer alkoholpåvirket, og mer enn halvparten av all alkoholrelatert vold involverer de som bare drikker «nå og da». En betydelig andel av voldsituasjonene oppstår på eller like utenfor skjenkesteder. Blant voldsskadede pasienter ved Oslo legevakt hadde volden i 20 prosent av tilfellene skjedd på eller umiddelbart utenfor et skjenkested, ifølge en rapport utgitt av Oslo skadelegevakt i 2013^{iv}.

En undersøkelse gjennomført av Helsedirektoratet i 2014 viser at 36 prosent av befolkningen føler det er utrygt å oppholde seg i sentrum av hjemkommunen sin på kveldstid^v. 21 prosent sier i samme undersøkelse at de ville gått ut oftere dersom det var mindre vold og fyll. Det er kvinner og unge som er mest utsatt for plager av andres alkoholinntak, derfor er det næringsvennlig å føre en politikk med restriktive åpningstider for skjenking. Kortere skjenketider fører til mindre fyll og uro, og dermed vil tilbudene i sentrumsstrøk framstå mer appellerende for alle. For å sikre trygge og gode rom i byer og tettsteder er det viktig å ta i bruk tiltak som nytter. Derfor oppfordrer IOGT til reduserte skjenketider.

En studie gjennomført av SIRIUS i 2011 av de 18 største bykommunene i Norge i perioden 2000–2010 viste at én times utvidelse av skjenketiden førte til en økning i voldstilfeller på nattestid i helgene på om lag 17 prosent. Resultatene fra undersøkelsen viste også at effekten er symmetrisk, slik at antall voldstilfeller går tilsvarende ned ved én times tidligere stenging. Dette ser man også i andre land. En fersk undersøkelse fra Baltimore i USA viste at volden sank med hele 23 prosent da de kuttet i skjenketidene i et nabolag i byen, og ga byen en besparelse på 200 millioner årlig.^{vi}

I Trondheim kommune ble skjenketiden redusert til klokken 02.00 i 2008 og antall voldssaker ble redusert med nær 70 prosent i timen mellom klokken 03.00 og 04.00, ifølge en analyse gjennomført av Sør-Trøndelag politidistrikt^{vii}. Samtidig ble antallet legemssaker (fysisk vold) redusert med 33,7 prosent året etter innskrenkingen av skjenketiden. Det er heller ikke slik at innskrenkingen flytter fyll og vold ut fra sentrum, til ulike nachspiel, den reduseres faktisk markant. Analyser av data helt tilbake til 2005 finner ikke belegg for at volden har forskjøvet seg, hverken i tid eller sted, noe som gjenspeiler erfaringene fra flere kommuner som har innskrenket skjenketiden.

Folk ønsker ansvarlige skjenketider

I alkoholloven er normaltiden for skjenking av alkohol satt til kl. 24.00 for alkoholgruppe 3 og til kl. 01.00 for alkoholgruppe 1 og 2. Det er dessuten forbudt å servere alkohol etter kl. 03.00. Kommunen må selv sette skjenkestopp innenfor maksimaltiden og mange kommuner velger å stenge tidligere. Tidligere skjenkestopp har bred folkelig oppslutning og en undersøkelse gjennomført av Sentio i 2019 viser at seks av ti mener at maksimaltiden for skjenking bør være kl. 02.00 eller tidligere. Bare 17 prosent ønsker at det skal være skjenking til kl. 03.00. IOGT foreslår at kommunen reviderer sine skjenketider og bør, med fordel, gå for normaltiden i alkoholloven. Selv små endringer kan gjøre store utslag, derfor bør kommunen uansett ikke ha skjenketider som går lenger enn til kl. 02.00, som er et godt tiltak mot uro, vold, overskjenking og skader.

Bevar rusfrie soner for barn og familier

IOGT er opptatt av at ungdom skal ha en trygg, god og rusfri ungdomstid. Dette innebærer blant annet å la arenaer for de unge forbli alkoholfrie, skape attraktive rusfrie møteplasser og styrke kultur-

og fritidstilbudet. Hensynet til barn og unge bør være førende i skjenke- og salgspolitikken, og da er en viktig forebyggende faktor å begrense tilgangen til alkohol.

Barn trives best med edru voksne. For å ivareta barn og unge i Fredrikstad kommune er det viktig med tydelige regler for skjenking og at ikke skjenking går på barns bekostning. Derfor oppfordres kommunen til å ha konsekvente og barnevennlige retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger. IOGT er glad for at det legges til rette for alkoholfrie soner i kommunen, og mener at kultur- og idrettsarrangementer som stevner, fotballkamper, bibliotek og teater- og kinosaler holdes rusfrie. Det er viktig å ikke åpne opp for skjenking på disse stedene for at barn og ungdom skal kjenne seg trygge.

Skjenking på nasjonaldagen

17. mai er en helt unik dag der vi i vår kultur og tradisjon har valgt å la barna være de mest sentrale aktørene i feiringen av Grunnloven, med barnetog og aktiviteter for familien fra morgen til langt ut på ettermiddagen. Det har mange steder i landet vært en svært uheldig utvikling med alkoholinntak både privat og på utesteder allerede fra tidlig morgen^{viii}. Dette medfører at barn eksponeres for berusede voksne under det som primært skal være en trygg og morsom festdag i offentlige gater og på offentlige plasser. Mye av alkoholeksponeringen barna utsettes for, og alkoholinntaket blant voksne denne dagen, skjer på utesteder eller på arenaer hvor skjenkeløype er gitt for anledningen. I en undersøkelse gjennomført av Kantar i 2023 sa 49 prosent seg enig i at det ikke bør serveres alkohol på 17. mai før kl. 16.00 av hensyn til barn, mens bare 31 prosent var uenig i dette. Derfor oppfordrer IOGT til at skjenkestart på 17. mai utsettes til senere på dagen.

IOGT står også bak kampanjen Hvit Jul, og Folkehelseinstituttet estimerer at 90 000 barn lever i et hjem der minst en av de voksne misbruker alkohol^{ix}. At julaften er en dag det ikke selges eller skjenkes alkohol er å sende et tydelig signal om at barn tas på alvor. Derfor foreslår IOGT at julaften inkluderes over dager det ikke er åpent for salg av alkohol i kommunen.

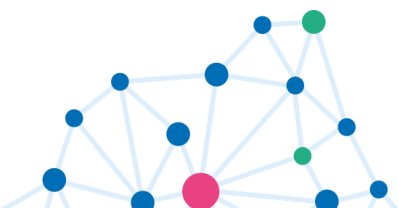
Bevilling og kontroll

Vi oppfordrer til at bevillingshavere må søke på nytt hvert fjerde år. Med ny søknad i hver periode får politikerne vurdere bevillingssituasjonen regelmessig, som er anbefalt praksis, og det er enklere å luke ut uprofesjonelle aktører. Det vil i tillegg kunne bistå kommunen i å få innhentet ny og riktig informasjon på bevillingshavere. Når det gjelder myndigheten til å avgjøre søknader om skjenkebevilling som kommer opp i fornyingsprosessen og underveis i perioden oppfordrer vi til at kommunestyret har det siste ordet i disse sakene og at det ikke delegeres til formannskapet eller til kommunedirektøren.

Det oppfordres også til hyppige og grundige kontroller for at kommunen, som den øverst ansvarlige for skjenkingen, følger opp kravene i alkoholloven for en ansvarlig skjenkepolitikk. En ansvarlig politikk som begrenser tilgjengeligheten, reduserer forbruket. Mennesker med rusproblemer får det litt enklere om de har rusfrie miljøer rundt seg. På våre nettsider står det mer om IOGT sitt arbeid, tiltak vi jobber for og tallene som ligger bak vår politikk. Les mer på iogt.no/politikk.

Vennlig hilsen
Turid Folkestad
Leder av IOGT i Fredrikstad

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær, IOGT i Norge

Kontaktinfo:

David Pletten Aasgard

Politisk rådgiver, IOGT i Norge

E-post: david@iogt.no

ⁱ <https://www.kommunetorget.no/Temaomrader/Rusmiddelpolitisk-handlingsplan/Hva-er-rusmiddelpolitisk-handlingsplan1/Alkohol---ingen-ordinar-vare/Regulering-av-alkoholens-fysiske-tilgjengelighet---kapittel-9/>

ⁱⁱ <https://actis.no/images/Lokalvalgsrapport-2022-til-nettsiden.pdf>

ⁱⁱⁱ <https://rusinfo.no/fakta-om-rusmidler/fakta-om-alkohol/virkninger-bivirkninger-alkohol/>

^{iv} <https://www.fhi.no/le/alkohol/alkoholinorge/konsekvenser-av-alkoholbruk/alkohol-og-vold/?term=>

^v <https://www.forebygging.no/Aktuelt/Nyheter-2014/Vold-og-fyll-bidrar-til-utrygge-bysentrum/>

^{vi} <https://www.bu.edu/sph/news/articles/2024/reducing-late-night-alcobol-sales-curbed-violent-crimes-by-23-per-year-in-a-baltimore-neighborhood/>

^{vii} <https://www.adressa.no/nyheter/trondheim/i/9Kv58M/tidligere-skjenkestopp-gir-mindre-vold>

^{viii} iogt.no/erduenig/17mai

^{ix} <https://www.hvitjul.no/om-hvit-jul>